

Маленко Олена – сидить праворуч
Соприкіна Вікторія – стоїть ліворуч

ПРЕЦЕДЕНТНІСТЬ ПСЕВДОНІМІВ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ СПІВАЧОК У ВИМІРІ УНІВЕРСАЛЬНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУРНИХ КОДІВ

Маленко О. О., Соприкіна В. Д.
(Харків, Україна)

<https://orcid.org/0000-0003-4753-0036>

<https://orcid.org/0000-0002-3411-8096>

<http://dx.doi.org/>

Abstract

A stage pseudonym is a type of anthroponym, a fictitious personal name used by artists (singers, musicians) along with or instead of their real name. Many pseudonyms of Ukrainian singers are created on the basis of precedent names of universal and national markings. A precedent name is understood as an individual name associated with a well-known or precedent-setting situation.

Precedent names can be universal and national. Universal precedent onyms should be familiar to any recipient. They are part of the «universal» cognitive and cultural space. National precedents are known to any representative of a particular national linguistic culture and are a part of the national cognitive base.

Among the pseudonyms of modern Ukrainian singers are precedents of universal and national character. Universal precedent pseudonyms are primarily the names of famous artists, figures, scientists, mythological, literary, animated characters (*SOLOMON, Alloise, Ejva, Jerry Heil*). Nationally marked precedent names are well-known Ukrainian characters (*SoloHa*) or traditional Ukrainian names (*Solomija*).

«Onomastic charisma» plays a significant role in the selection of precedent pseudonyms. It is realized in the recognition of the authority of a certain name, its influence on the bearer, the belief that one's own name will "program" for success.

Keywords: pseudonym, precedent name, universal precedent onyms, national precedents onyms, modern Ukrainian singers.

Сфера музичного шоу-бізнесу має свої маркетингові приписи, які насамперед пов'язані зі створенням оригінального образу виконавця, що синтезує моделювання візуального іміджу, релевантного йому вокального або музичного репертуару, а також передбачає вибір вдалого сценічного імені, тобто *псевдоніма* (за умов, якщо персональні ім'я та прізвище митця потребують корекції з прагматичною метою). Саме цілісний, органічний образ співака чи співачки покликаний забезпечити їм сценічний успіх, привабити публіку й окреслити бажані перспективи. Ці настанови є звичними й загальними для сфери сценічного мистецтва в його діахронійному розвитку й сьогоденному функціонуванні.

Сценічний псевдонім розуміємо як *різновид антропоніма, обране (вигадане) особове іменування, яке використовують митці (співаки, музиканти) поряд зі справжнім іменем та прізвищем або замість них.*

Серед усіх виявлених нами псевдонімів українських співаків і співачок вирізняються такі, що створені на основі прецедентних культурних моделей універсального й національного маркування. Саме ці псевдоніми є об'єктом нашої аналітичної рефлексії, яка уможливить реконструювання сучасної української мистецької свідомості в аспекті діалогу культур на рівні обраних прецедентних імен. *Прецедентне ім'я* розуміємо як індивідуальне ім'я, пов'язане або із широко відомим текстом (наприклад, Тарас Бульба), або з прецедентною ситуацією (наприклад, Пилип Орлик – творець першої європейської конституції). За визначенням О. Селіванової, прецедентні феномени є компонентами знань, «позначення та зміст яких добре відомі представникам певної етнокультурної спільноти» (Selivanova, 2006, p. 492).

На думку багатьох науковців, прецедентне ім'я – це складний знак, у процесі використання якого в комунікації відбувається апеляція не до власне денотата, а до набору диференційних ознак цього прецедентного імені, яке може складатися з одного або кількох компонентів й означати одне поняття. На думку М. Курушиної, «виникнення прецедентних онімів є результатом складного мисленнєвого процесу, причому процесу колективного, оскільки для

того, щоб стати прецедентним, імені потрібно мати відносно стійкі конотації, закріплені у свідомості переважної більшості представників лінгвокультурної спільноти, а також бути відтвореним у мовленні, тобто постійно актуалізованим» (Kurushyna, 2001, p. 128).

Власна назва в такому разі слугує певним кодом, який, потрапляючи у свідомість людини, активує потрібні знання, асоціації, алюзії щодо названого об'єкта чи суб'єкта. Це може статися за наявності відповідної культурної бази, яка забезпечує декодування оніма як лінгвокультурного знака з відповідними смислами й асоціаціями; якщо ж людина не має такої бази, то прецедентний онім як лінгвокультурний знак втрачає свою інформаційну, смислову або асоціативну силу.

Прецедентні імена можуть мати універсальний та національний характер. *Універсальні прецедентні* оніми мають бути знайомі будь-якому реципієнту, оскільки вони входять до «універсального» когнітивного простору (принаймні так усвідомлюють цю прецедентність науковці, хоча й припускають певну гіпотетичність цих міркувань). *Національні прецедентні* оніми відомі будь-якому середньому представнику певної національно-лінгвокультурної спільноти й входять до національної когнітивної бази.

Для сценічних митців важливим у процесі вибору прецедентного псевдоніма є його розпізнавання широкими колами реципієнтів з наступною ідентифікацією культурного патерну й відповідних асоціативно-образних кодів. Тому серед прецедентних імен, обраних або трансформованих українськими митцями для псевдоніма, насамперед ті, що відомі загалу нашої публіки, а це передбачає її відповідне реагування на цей онім і формування прагматично орієнтованого сценічного образу митця.

Український музичний шоу-бізнес активно послуговується прецедентними псевдонімами, при цьому немає суттєвої різниці щодо частотності використання таких самоназв чоловіками й жінками. Однак є певні відмінності щодо вибору чоловіками й жінками гендерно орієнтованих моделей псевдонімів: чоловіки послуговуються виключно маскулініними моделями,

тобто чоловік-співак обирає чоловічий онім (*Влад Дарвін, Володимир Дантес, Тамерлан (Tamerlan)*) та ін., натомість жінки-співачки обирають як фемінний онім (*Ассоль, Ейва*), так і маскулінний (псевдоандроніми *SOLOMON, Alloise*). Припускаємо, що причини обрання жінками чоловічих імен суто позамовні: це й бажання закодувати особисту інформацію, і вияв жіночої емансипації, і підсвідоме бажання зрівнятися з чоловіками через обрання нежіночого особового імені.

Прокоментуємо реалізацію прецедентних імен на прикладах дібраних для аналізу псевдонімів українських співачок. Серед загальнокультурних прецедентних псевдонімів найпродуктивнішими є антропоніми реальних осіб, які відзначилися в історії людства (учені, правителі, митці, діячі тощо). Для створення прецедентної самоназви співачки використовують 1) ім'я відомої особистості; 2) прізвище відомої особистості. Так, співачка Соломко Яна певний період пробувала свої творчі здібності під псевдонімом *SOLOMON*, який вона обрала через звукову схожість (паронімічна атракція) онімів *Соломон* – *Соломко*. Власна назва *Соломон* є потужним прецедентним іменем-бібліїзмом, у переносному значенні означає мудру, розумну людину. Співачка Алла Московка запозичила прізвище в чеського письменника Їрасека Алоїса й виступає під псевдонімом *Alloise*, а Юлія Донченко записує пісні під іменем *Maxima*, яке взяла на честь нідерландської королеви-консорта Максимі (*Máxima Zorreguieta Cerruti*). У творенні прецедентного псевдоніма проявила лінгвокреативність українська співачка Оксана Грицай – *Міка New Tone* – *Міка Ньютон*.

Імена вигаданих персонажів із творів світового мистецтва мають співачки Саша Кольцова (*Крихітка Цахес*; персонаж однойменного роману німецького письменника Е. Гофмана); Хрисанті Дімопулос (*Санта*; натяк на казкового персонажа Санта Клауса); Наталія Пилип'юк (*Нікіта*; фільм Люка Бессона «Ї звали Нікіта»); Катерина Гуменюк (*Ассоль*; героїня повісті О. Гріна «Червоні вітрила»); Яна Шемаєва (*Jerry Heil*; ім'я мишки з дитячого мультфільму «Том і

Джері» / «Tom and *Jerry*»); Світлана Кравчук (*Ейва*; персонаж із фільму Дж. Кемерона «Аватар»).

У категорії національно-прецедентних псевдонімів виокремлюємо оніми *Solomia* (співачка Олена Карпенко) й *СолоХа* (співачка Тереза Балашова). У словнику Н. Дзятківської власна назва *Соломія* / *Соломея* подана як антропонім давньоєврейського походження, утворений від «salom», що перекладається як «мир» (Dziatkivska, 2005, p. 180). Ім'я ввійшло в український антропонімікон, хоч і не набуло великої популярності, фігурує у творах письменників: Михайло Коцюбинський – повість «Дорогою ціною»; Володимир Лис – роман «Соло для Соломії». За словами рецензента роману «Соло для Соломії», Людмили Скорини «...ім'я Соломія не є «затертим» завдяки надміру частому застосуванню в побуті. Воно асоціюється з українською старовиною, автентичністю» (Skoguna, 2014, p. 12). Додамо: з відомою українською оперною співачкою Соломією Крушельницькою.

Олена Карпенко керувалася декількома чинниками, коли обирала псевдонім *Solomia*. По-перше, вона прагнула мати самоназву, що легко сприйметься й запам'ятається українськими й іноземними шанувальниками, адже ім'я Олена Карпенко звучить надто просто для українця і складно для іноземця. По-друге, жінку привабив звуковий образ імені: Соломія – «solo mio», що з італійської значить «моє соло». Цим жінка хотіла підкреслити, що зазвичай виступає в сольних концертах. По-третє, власна назва Соломія для Олени співзвучна з англійським словом solar (сонячна енергія), а співачка бажає нести за допомогою своєї творчості світло й тепло людям. Тож маємо квазіпрецедентний псевдонім, оскільки насправді співачка не ідентифікувала себе із Соломією Крушельницькою, а мала іншу прагматику для обрання такої власної назви.

Також співачки утворюють національно прецедентні псевдоніми за допомогою імен персонажів з художньої літератури. Так, Тереза Балашова співає українські народні пісні в сучасній обробці, тому через ім'я *СолоХа* (жіночий образ з повісті М. Гоголя «Вечори на хуторі поблизу Диканьки») вона

втілює сценічний образ спокусливої, хитрої, звабливої українки. Її візуальний імідж підтверджує цю прагматику.

На наведених прикладах прецедентних псевдонімів можна зрозуміти дію такого явища, як «ономастична харизма». Це поняття вивів А. Забіяко в праці «Архетипи культурні», маючи на увазі визнання авторитету імені, його впливу на носія, віру в те, що власна назва «запрограмує» на успіх: «...ця давня константа духовного життя була однаковою мірою істотною як для міфологічного, так і для релігійного типів свідомості» (Zabijako, 1997, p. 54). Принцип віри в силу імені, його вплив на долю людини зародився ще в давні дохристиянські часи, коли у власних назвах зашифровували ті чесноти, які хотіли бачити в дитині (Боримир – борець за мир, Людмила – мила людям); потім з'явилася традиція називати дитину на честь когось, щоб вона мала таку ж щасливу долю.

Тож у момент добирання сценічного або літературного псевдоніма прецедентного характеру людиною керують схожі мотиви й на остаточне рішення може впливати явище «ономастичної харизми».

References

- Dziatkivska, N., Skrypnyk, L. (1996). *Vlasni imena liudei : slovnyk-dovidnyk* [Proper names of people: dictionary-reference book]. Kyiv [in Ukrainian].
- Zabijako, A. (1997). *Arkhetipy kulturnyje. Kulturologia XX vek. Slovar* [Cultural archetypes. Culturology of the XX century. Dictionary]. Sankt-Peterburg : Univers. kniga [in Russian].
- Kurushyna, M. (2001). *Vidonomatychni osobovi imena korystuvachiv kompiuternykh merezh: problema pretsedentnosti* [Identical personal names of computer network users: the problem of precedent]. *Znak – svidomist – znannia : zb. nauk. pr.*, 1, 123–131. Horlivka [in Ukrainian].
- Selivanova, O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia* [Modern linguistics: terminological encyclopedia]. Poltava: Dovkillia [in Ukrainian].
- Skoryna, L. Bila vidma iz Zahorian : retsenziia na knyhu V. Lysa «Solo dlia Solomii» [The White Witch of Zagoryan: a review of V. Lys's book “Solo for Solomiya”]. URL : <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2014/02/10/083045>